

# REGÉLŐ.

**Pesten** vasárnap martius 7<sup>én</sup> 1841.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

## ELBESZÉLÉS.

### Don Alonzo.

Első szakasz.

(Folytatás.)

Szünet lön. Ugy látszott, az idegent fájdalom és nyugtalan-ság kinozta; azután valamivel nyugodtabban tovább beszéle: „,,a' király Toledóba akart utazni; vele voltak főlovász-mestere és néhány más nemes ur. Hirtelen sápadt lön, és lovára rogyott; alig lehetett megakadályozni, hogy le ne bukják. A' főlovász-mester és más kettő levették a' lóról, és egy az ut melletti kőre ültették. Már egészen hideg volt, és tagjai reszkettek a' halálos görcsökben. Hivei e' rögtöni szerencsétlenségen jajgattak és sirtak: ő pedig kezével mellje felé kapván legnagyobb erőtetéssel kiáltott: „ah, jaj nekem, a' strucz, a' strucz!“ Ezután egy pillanat múlva elröpi nemes lelke. Ingének ránczaiban egy pár száraz virágot találtunk. Egy koldús nő nyujtá azt neki Madridban a' kapunál, és a' király gazdag ajándékot adott értte. De a' virágok mérgezve voltak, és a' beszívott szag életébe került Alphonsnak.“

„Igy mérgezte-meg előbb arragoniai Johanna Viana hercegeget“ mond a' kanonok levertt hangon.

„Meghalván a' király — folytatá az idegen lovag — holttestét köpönyegbe takartuk, és estig őriztük; midőn a' papok ünnepélyes menetben érkeztek. De ah, ki tudja, találand-e' 12-ik Alphons csak egy sirt is! Még azon est, mellyen halálának híre Toledóba érkezett, föllázadtak a' Don Henriquez részére szitók; példajokat követték más városok, és a' Gvadarrama tul-partján egész ország fegyverben van.“

„És most mit teendnek? — kérdé a' kanonok, és szemei szikrákat löveltek — mit teendnek most a' hű castiliaiak, kik Don Henriqueznek leköszönése után 12-ik Alphont kiálták ki királynak?“

„„Hugát, az infansnőt uralandják. De e' nemes hölgy azon veszedelemben van, hogy Don Henriquez kezeibe esik; azért sietni kell neki, hogy Segoviába juthasson.““

„„Segovia! hát nem tudja ön, hogy Henriquez seregei Alcazart elfoglalták?““

„„Hogyhogy? Don Tellez de Bira átadta a' várat?““

„„Nem, nemes ur; elárultatott. Tegnap fejeztetett-le az egész nép szeme láttára, és egy kar sem emelkedék-föl a' nemes férfi szabadítására. A' vesztő helyig hive maradt az ügynök, mellynek szolgált, és e' szókkal: „Castilia és Leon! Alphons királyért!“ — meghalt.““

Az idegen e' hiren megrázkódva, mindkét kezével elfedte arczát; a' kanokok egy rövid könyörgést mondott a' király lelkéért, ki a' koronától és királyi pálczától olly korán elesett. Az eső szakadt még, a' dörgés gyengébb és gyengébb lön. Hosszú hallgatás után az idegen mintha hirtelen valamit határozott volna magában: „„Don Antonio de Gusman! — szólla — én Don Juan de Pachaco vagyok!““

„„A' szent jágoi nagymester?““

„„Igen. Hogy' és miért vagyok itt e' rém-éjszakán két nővel, azt ön későbben meg fogja tudni. De szólljon ön, adhat vagy akar-e adni nekünk egy pár napra menedékhelyet?““

„„Adhatok és akarok; úgy tekintse ön nemes ur e' házat, mint magáét. A' szent keresztre, mellyet viselek, mind ön, mind a' két nemes hölgy olly bátorságban lehet itt, mint Castilia és Leon legjobb várában. Ugy látszik, hogy e' régi falak minden rárohanásnak kitétetvék; de legyen ön nyugodt; van e' terem mögött egy titkos szoba, mellyben nyugodtan alhatni akkor is, ha egész ház hemzseg is vért szomjazó ellenségtől.““

„„Hát nem félhetünk árulástól, vagy meglepetéstől?““

„„Azért jót állok életemmel 's lelkem üdvével.““

A' szentjágói nagymester megszorítá gazdája kezét.

„„Bizom önben Don Antonio de Gusman — szólla — elfogadom ajánlatát, melly sokkal nagyobb, mintsem hogy ön azt jelenleg átláthatná; vállalatomban nem kevesebb forog kérdésben, mint egy élet. Szóllandok még arról önnel.““

Kata és Alonzo léptek-be. A' szolgáló jelenté, hogy már mindkét nő visszavonult hálószobájába, és engedelmet kérnek a' vacsoránál meg nem jelenhetésért.

„„Tizenöt órát lovagoltak; ennyit lovagolni nőknek, a' kényelmes utazáshoz szokottaknak, fölötte terhesen esik““ — mond a' nagymester.

Kata felhozta a' rövid vacsorát; mindkét ur hallgatott. A' velök szemközt ülő Don Alonzo gyakran kíváncsi pillantásokat vetett rájuk, de kérdezősködni nem bátorzkodott. Vége levén az egyszerű vacsorának, a' kanonok egy fáklyát fogott, 's elől menvén, megmutatta vendégének a' számára készített szobát.

Don Alonzo maga maradt a' vén szolgálóval. — „Szegény lelkemre — monda — ezek is hasonlítanak egy pár kísértetnek! Ha az idegen lovagot nem láttam volna enni és inni, erősen hinném, hogy lélek, melyet pokol tüzétől kell megmentenünk könyörgésünkkel. Milly arcz! mintha kőből volna faragva; milly mód! és az a' szófösvénység, mintha minden egyes szótag egy dublone volna. Hát a' vacsorát enni nem akaró hölgyek millyenek, Kata?”

„Vacsoráltak; egy marok cseresznyét és egy darab kenyeret.”  
„Látta kend őket jól?”

„Ugy mint önt, nemes ur.”  
„Szépek és fiatalok?”

„O igen, meglehetősen szépek — mond a' szolgáló ravasz hunyorítással — de még sem olly szépek, mint azon leány, melly itt a' réten az Eresma partján gyakran tesz mulatsági sétát.”

„Hallgasson kend Kata, hallgasson!” — kiálta Don Alonzo meglepetve és megijedve.

„Ugy-e nem tudta ön, hogy ismerem ravasságát? De legyen nyugodt; a' vén Kata tud hallgatni; önnek nagybátyja mit sem fog megtudni. Hiszen mi is volna — szerelmeskedni ön korában?! — Ah ki nem vétkezett fiatal éveiben!?”

„Látta kend őt?” mormogá Alonzo, kiakarván kutatni, valljon nem tud-e még valamit az öreg.

„Igen, láttam; mint a' szegény leányok, barna gyolcs ruhát visel; hanem szép, igen szép; olly külsejű és úgy tartja magát, mint egy infansnő; lehetne gondolni, hogy egymagát lealázó, főrangú hölgy...”

„Ah Kata, mit beszél kend? — kiálta Don Alonzo szomorún és zavarttan — ő csak egy szegény elhagyatott leány. Nem látandja kend őt többé az Eresma partján; messze messze van innét.... Ő szép volt, és szeretett engem!..... Miért beszélt kend róla? Soha, soha sem akarok többé rá gondolni.”

Kezébe vette a' lámpát, és sohajtva lépdelt-föl a' meredek lépcsőkön kamrácskájába, melly nagybátyja háló-szobája mellett volt.

## II.

Éppen kezdődött a' reggeli szürkület, midőn Don Alonzo hirtelen fölveretik. Nagybátyja lépett-be; papi öltözetét egy hosz-

szű barna öltönyvel cserélte-föl; borotvált fejét kalap fődte, és lábán nehéz lovag-csizmák voltak, melyeknek sarkantyúji végig csörögtek a kőlapokon.

„Ne csudálkozzál! — szólla — hogy zentöltönyömet, melyet 30. év óta hordok, világival cseréltem-föl. Ennek így kellett lenni; el fogok utazni vendégünkkel.“

„Elvisz magával nagytiszteletű nagybátyám?“

„Nem, kedves öcsém! neked itt kell maradni; azért jól figyelmezz arra, mit parancsolok. Ne hagyd-el házamat visszatértemig. Őrizetedre bízom a két hölgyet, kik tegnap hozzánk beálltak.“

„Hát itt maradnak?“ — közbe szólla bámulva Don Alonzo.

„Igen; Katának legyen gondja reájok. Neked nem szükség magadat bemutatni, ha szinte hivatnának is. E' terhes korban, melyben élünk, készen kell lenni legroszabbra is. Ha Don Henriquez katonái vagy más vad csordák mutatkoznának a' ház előtt, millyenek egy idő óta szegény honunkat összekéborolják, esztelenség volna az ajtókat elzárni 's ellentállást próbálni. E' vészes esetben meneküljenek a' hölgyek a' fekete szobába, és parancsold meg a' szolgálónak, hogy tárjon-ki minden ajtót. Még egyszer — ha rablók jönnek, ellent ne állj; engedd rablászágjuk martalékaul a' házat; ez legjobb eszköz tőlek minél előbb megszabadulni. Ne feledd-el parancsimat kedves unokaöcsém; Isten veled!“

„Isten áldása kísérje önt utazásában nagytiszteletű nagybátyám; pontosan teljesítendem parancsait.“

A' kanonok távozék, és egy pillanat alatt két ló robogott-el. Don Alonzo ablakhoz lépett, és látta őket ellovaglani. — „Így hát ur vagyok én itt! — kiálta — szent Jakabra, már egyszer ideje! Ma hát nem látom nagytiszteletűsége arcát, 's nem vagyok kéntelen ugyan azon történeteket unalmas hangon elbeszélve hallgatni, melyeket csaknem négy év óta kellett hallgatnom.... Természetesen, természetesen, ki nem mehetek; a' fogoly hát még zárva van, de nincs többé kulcsár!“

E' szókra megfordult az ablaktól, és körülnézte magát. A' ház, melyben Don Antonio de Gusman lakott, csekély távolságra volt Segoviához egy mosolygó völgyben; a' segoviai káptalané; igen nagy, hanem régi és elhagyatott. A' kanonok Don Henriquez kormányzósága alatti történetekben bizonyos szerepet játszván, mintegy számkivetve élt itt. A' téres házban szerzetesi szint viselt minden. A' földszin nagy térei négy szögben pázsittal benőtt udvart kerítének, melynek közepén magas kereszt állott. Az első emelet cellákra volt osztva, és úgy látszott, hogy minden ajtót, mel-

lyek hosszú sötét corridorra nyitak, szent képek őriznek. A' ház egyik szárnyában levő kápolna még régibb építésre mutatott a' többinél, és a' rajta emelkedő négyszögű torony a' szevillai híres Giralda alakjára építettett.

Don Alonzo sokáig nézett-ki a' láthatárra; gondolatai gyakran túl csapongtak rajta négy évi korlátolt életében. Gyűlölte a' magányt és egyforma életet, melyre nagybátyjának uralkodó akaratja kényszeríté. Visszaemlékezések, kívánságok dobogtatták szívét...

„Ah — monda magában — a' világ, a' világ ott fekszik előtttem ama halmok mögött..... Csak egy lépést kell tennem, hogy tökélyes életet éljek, és ide vagyok zárva, mint egy barát..... Mire van szüksége egy jó nemesnek, hogy állását magával egyenlők közt kivívja? Egy jó paripára 's egy kardra; ezzel készítnek utat a' világban dicsőség és tiszteletre; vagy harczmezőn marad az ember, és ugy is jó. És én — egy Gusman — ne törekedjem dicsőség, szerencsére? itt töltssem ifjúságomat? misés könyveket, egyházi atyákat olvassak, és töredelmes életet éljek, mint valamely remete. Erre tanítottak engem atyám házában? Átkozott magány, kárhozatos lelki és testi fogság! Ah, csak már egyszer szabadulásom napja elérkeznék, és akkor veszejtsen-el Isten, ha még valaha e' barát-fészekbe visszatérek.“

E' magánbeszéd alatt még mindig nézett-ki az ablakon; előttte a' völgyben ragyogtak Eresma barátságos vizei, és partjaikon köröskörül friss reggeli harmatban fürdött, zöld, mosolygó rétek feküdtek. E' rétekre bámult ő sokáig; akkor — előbbi durva hangja meglágyult és sohajtva kiáltott: „Sára, Sára!“

Most édes álmaiból a' vén szolgáló hangja fölébreszté; ki nehéz léptekkel járt a' corridoron, és kedves Gvadelupe-asszonyunk híres dalát éneklé rikácsoló hangon:

Ördög incselkedik minden kereszt-uton,

Minden uton tolvajok leselkednek,

Boldogságos szüz! őrizz-meg minket!

Védd a' mellék- és főutakat,

És tedd, hogy sértetlen maradjanak

Mind testökben mind lelkökben a' vándorok,

Kik hozzád ajtatosan könyörgenek.

„Csakugyan szeretném tudni, hova zárandokoskodik nagytiszteletű nagybátyám — mond Alonzo, és kitára ajtaját. — Kata, nem hallott kend róla valamit?“

Egy szócskát sem szólt arról nagytiszteletűsége — felelé a' vén szolgáló — csak azt parancsolta, hogy a' két idegennő pa-

rancsainak mindenekben engedelmeskedjem, és folyvást jó ebédekkel szolgáljak nekik.

„Jó ebédekkel? — mosolyga Alonzo — és miből, ha merem kérdeni — salátából vagy gyümölcsből? Hiszen úgy élünk ez átkozott házban, mint egy carthausi; már egészen megsoványkodtam!”

Felelet helyett mély zsebébe dugta kezét Kata, és bizonyos érez-csörgést hallatott.

„Hagyott pénzt nagytiszteletű nagybátyám? — kiálta Alonzo meglepetve — jó Isten! ugyan hol vette?”

„Azt nem tudom; nincs is rá semmi gondom — felelt a' szolgáló — hanem égneek ez áldását jól akarom használni, és önnek nemes ur! azt rakom asztalára, mit konyha és piac legjobbat szolgáltathat. Tovalito, a' kis pásztor, kinek nyája ott a' réteken legel, hozand Segoviából élelmi szereket, és ön ma délben püspöki ebédet fog kapni.”

*(Folytatása következik.)*

#### PESTI VIZSGÁLÓ.

**HIRSZEKRÉNY.** — Időjáratunk most is csak változó, de egyszersmind inkább olly hideg és télies, mintha már a' jég és hó el sem akarna hagyni. — Dunánk igen keveset nő, 's jég hátán méhek, hangyák gyanánt járnak, kelnek az emberek, míg csak a' jégmozgást jelentő mozsárdörgés meg nem ug-rasztja őket. Azonban hála égneek! ez esetre is a' városi hatóság mindennemű jó rendeléseket tett. — Naponként igen lassan olvad a' jég 's hó; innen remélhető, hogy a' vízáradáستól talán menttek leszünk. — A' nagy vásártéren a' deszkabódék felállításával erősen dolgoznak (mert a' vásár jövő héten kezdődik). E' bódék a' 38-i vízveszélykor igen jó szolgálatot tettek a' házaikból kiszorultaknak. — Mart. 1-én estve ismét kevés, 4-kén reggel nagy hó esett. — A' hidfő és régi sétahely előtt töltés hordatik-fel, melly egyirányos lesz a' görög templom felé vonuló 38-ki töltés magasságával.

Hogy az Ürményi-család háza (nagy hidutsza 's vásártér közt) a' kircuria számára megvétetik, erősen rebesgetik.

A' hangászegyesület legfelsőbb engedelem mellett tagjai számára csakugyan készül nyugpénz-intézetet alapítani. — A' német színházban Husvét napján előadandó „Paulus” oratorium ügyében hasonlólag nagy készületeket tétet. Ezen előadásra (melly lehető nagy erővel történik, 's így honunkban legelőszér illy készüllettel), mint halljuk, a' vidékeken lakó zenekedvelők közül sokan fognak berándulni.

#### TERMÉSZETI TÖRTÉNET 'S TUDOMÁNY.

**Orvosi hírek Afrikából.** — Guyon ur, az afrikai francia hadse-regnek fő karorvosa, Afrikában tett orvosi vizsgálatainak eredményét közli az akademiával. Philippeville-ben, a' régi Rusicada-ban, a' váltóláz feltünőleg dühöng, mellyhez még szembajok is járulnak. Sajátságos körülmény e' tartománynak minden részében, hogy a' katonák a' nagy hőségben egyszer-

re lerogynak, mintha megfuladtak volna. Némelyeken 3-or 4-er mutatkozott e' roham, 's azután meghaltak. Constantineban egy a' hegyek közt lakó Kabynak görvélyét látta, 's egy ugyanazon kerületheli más egyén valóságos eretini állapotban volt. Milah mellett egy 15 — 16 éves Albinót látott Guyon ur, ki, ámbár felhős nap volt, még is kezeivel fedte-el szemeit, hogy a' fénytől védje.

Brasíliai fénybogár (Elater Lampyris). Alig köt-ki a' hajó biztos öbölben 1000 lábnyra Brasilia partjaitól, minden részről megzendül a' foglaltos rovarvilágnak életjele, még pedig a' tengerlankadt vándornak nem kis ámulására. Ha az arany lepelbe burkolt nap távol hegyek megett leáldozik, megzendül a' teremtés estdala, és nesz, csicsergés, tücskök éneke, békák (hyla) kara, az ökörbéka dobolása. Ki magyarázhatja-meg magának azon duzzadó erőt, mely az uralkodó fényforrás minden lélekzetében kijelenti magát? 'S ha az éj sötét szárnyai fél földre homályt vontak, a' nappalt átalvók ébrednek, 's a' homályban egy más élet zsibong megint. Fénybogarakban Brazília valószínűleg gazdagabb a' föld minden tartományánál. Eddigélé 30 fajtát ismerik annak ott, 's ha idővel tán két annyira is szaporodik, azon bámulni éppen nem lehet. A' világítás legragyogóbb fényében a' párosodás idejére esik, a' leggyönyörűbb időszakban, novembertől aprilig: 's ámbár más hónapokban is látható, de csak ritkán 's ama varázs fénynek hijával. A' világítás minden fénybogárnak hatalmában látszik lenni. Ez olly adomány, melyet önkény szerint használhat. Brasilia ős erdeinek örökös éjében a' szerelem tüznyelve a' fénybogaraknál a' világítás; a' megtestesültt irányos erő, mely a' fajokat párosulásra ingerli. Ha háborgattatnak, ragyogó fénysugárt bocsátanak-ki magukból. Fényök majd tisztán ragyogó, majd kékesen tündöklő, majd pedig fényes smaragd zöldben villogó. Sötét éjen igen távolra meg-látható, 's a' természetbuvárra nézve nem egészen érdektelen tudni, hogy a' zöld szín némelly tengeri állatok \*) világításánál is vétetett észre. Hideg 's szárazság kevésbitik a' fényt: meleg, nedvesség pedig legvarázslóbbá emelik. Azért is tündöklőbb e' látvány mindig eső után, 's minél nedvesebb és melegebb a' levegő. Ez okból legkedvesebb tartózkodási helyök Brazília ős erdei, melyekbe napsugár csak ritkán furhatja magát, azért is keringnek ott tévfényekként élénk társalgásuk közben. — A' fénylő anyag puha, szivós és kis zacskóban áll, mely felett lélekzöcső ágai terjednek-el. A' Lampyris occidentalis és Elater phosphoreusnál a' két hátulsó gyűrű között van, mely-lyel tetszésök szerint rögtön elhomályosítják magukat, 's mint egy orvlámpává lehetnek. Ha a' bőr a' világító hely közelében felhasíttatik, egy ideig csillog ugyan még, sőt nem ritka eset, hogy halála után 24 órával is villogott. A' savany folyása mellett világos fény támad ugyan, de minden körülmény oda mutat, hogy a' ragyogás magában az anyag vegynöki alkotásában van, 's ez állatok élénksége által növekedik, vagy fogy, minthogy még az olajban is megtartja fényét. A' fiak csak kevésbé tündökölnek 's legkisebb érintésre elhomályosulnak. — Valamint minden állatnak saját lakhely van kimutatva, melynek éghajlati alkotásán alapszik műszerzete, ugy a' fénybogaraknak is. Többnyire Brazília déli részeiben láttatnak, hol a' színes rovarvilág különös kedvező földre talált.

\*) Nereidák, Clytia, Pyrosoma 's a' t.

## KÜLÖNFÉLE.

**Csendes megadás.** — Ama nők között, kik a' lázadás rémidejében francia országban halálukat találák, és azt csudálandó hősiséggel kiállották, tartoznak többiek közül a' karmelita szerzet hölgyei Compiègne közelében. A' zendülők törvényszéke mindnyájukat guillotine-re ítélte. Midőn a' taligára ültettek, és a' dühös népségtől kisérve vesztőhelyre jutottak, csendes megadással, és olly lélek-éberséggel éneklék a' „Salve Regina“ dalt, mintha még a' templomban volnának. Mi alatt egyik a' másik után vérpadra szállott, buzgó áhitattal folytatá kezdett dalát a' többi, és e' szent zengemény csak akkor végződött-be, midőn a' fejedelem-asszony végzetül éltét a' bakó keze alatt feladá. Magasztos állhatatossága e' számtalan nép-áldozatnak annyira mély hatást tön a' sokaságra, hogy e' percztől óta a' kivégzéseknel nem tapasztal többé, mint előbb, és levetkezvén zsarnokságát, mindinkább kezdett emberibb gondolkodás-módhoz szokni.

**Rabszolga-kereskedés.** — Több mint 15 millio font sterlinget költött Nagy Britannia 30 év óta arra, hogy a' rabszolga-kereskedést lehetőleg akadályozza, de sikertelenül. Ez időtől óta az még inkább kettőzött emelkedéssel gyarapodott. Afrikában az évenkénti ember-vesztés 15 és 25 között 100 egyénre megy. — 170.000 afrikai lesz évenként rabszolga; 330.000 meghal az uton Nyugatindia felé; így évenként fél millio ember fosztatik-meg szabadságától vagy életétől.

**Kézi orgona.** XVI-ik Lajos országlatának első éveiben egy férfi, neje és gyermekeivel, Champagne egyik kisebb helységéből Parisba jött, és az első kézi (forgatható) orgonácskát hozá magával. Ezen új tünemény nagy jelentőségű volt Parisban, 's hozzájának valamint az udvarnál, ugy a' városban is felette sokat jövedelmezett. A' nagy nyereség az orgona-tulajdonost egy újnak elkészítésére ösztönzé, melly négyszer nagyobb vala az elsőnél. Ő ez új hangszerrel nyilvánosan hallatá magát, 's hirdetésekben és nyilvános lapokban tudatá, hogy orgonájának belszerkezete annyira művészi, hogy rajta több új darabot játszand egymásután közkívánatra; 's valóban sikerült is neki némelly dalokat, indulókat a' feladók és hallgatók bámulására lehető pontossággal előadni. A' hangmű utóbb több részvétet gerjeszte az előbbinél. A' közbeszéd tárgya lön, 's elvégre a' királynak is tudtára esett, mire ez a' művészt magához hivatá. Felülmulván az udvar és fejedelem várakozásait, végre azt kívánta a' király, hogy nyitassék-meg az orgona a' belszerkezet megtekintése végett. Elejénte vonakodék a' művész; de a' király nem állott-el kíváratától. Így tehát felnyitattott, 's benne az orgona forgatónak fíja volt. XVI-dik Lajos elbocsájtá az embert a' nélkül, hogy a' csalást tovább tudatná. Titka már most felfedeztetett ugyan, mind a' mellett ugy lépett-fel utóbb is, mint előbb, 's a' közönséget ámitá! Most már mindenki tudá ugyan a' dolog összefüggését, de a' látvány még is annyi embert vont oda, hogy a' forgatható orgona tulajdonosa egy év lefolyta alatt 60.000 franknyi vagyont szerze. Ekkor szabadalmat nyert egy színház megnyitására, melly St. Germain terén állítatott-fel.

---

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiacson, Dencs-ház, 56-dik sz. a.